

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА СПОСОБИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Томілінські читання

Матеріали VI науково-практичної конференції
з міжнародною участю, присвяченої 100-річному ювілею
кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я
Харківського національного медичного університету

м. Харків, 02 листопада 2023 року

Харків – 2023

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
Харківський національний медичний університет

Громадське здоров'я в Україні: проблеми та способи їх вирішення

Томілінські читання

*Матеріали VI науково-практичної конференції
з міжнародною участю, присвяченої 100-річному ювілею
кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я
Харківського національного медичного університету*

м. Харків, 02 листопада 2023 року

Харків
ХНМУ
2023

УДК 614.2(477)

Г 87

Затверджено
Вченою радою ХНМУ.
Протокол № 11 від 23.11.2023 р.

Редакційна колегія: М'ясоєдов В.В., Огнев В.А.,
Нестеренко В.Г., Сокол К.М.,
Мельниченко О.А., Подпрядова А.А.

Г87 **Громадське здоров'я в Україні: проблеми та способи їх вирішення «Томілінські читання»:** матеріали VI науково-практичної конференції з міжнародною участю, присвяченої 100-річному ювілею кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Харківського національного медичного університету, Харків, 02 листопада 2023 р. / ред. кол.: В.В. М'ясоєдов, В.А. Огнев, В.Г. Нестеренко та ін. Харків, 2023. 228 с. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10292542>

УДК 614.2(477)

© Харківський національний
медичний університет, 2023
© В.В. М'ясоєдов, В.А. Огнев,
В.Г. Нестеренко та ін., 2023

ЗМІСТ

Привітання ректора Харківського національного медичного університету професора В.А. Капустника	11
--	----

Секція 1. ІСТОРІЯ МЕДИЦИНИ

Капустник В.А., Лісовий В.М., Огнєв В.А. До 100-річчя заснування кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я ХНМУ	13
М'ясоєдов В.В., Огнєв В.А., М'якіна О.В. Діяльність лікарів України кінця XVIII – початку XX століття	20
Марковський В.Д., Лещина І.В., М'якіна О.В. Наукова та викладацька спадщина професора Петра Гулака-Артемовського	23
Демочко Г.Л., Робак І.Ю. Медичне красзнавство на сучасному етапі: кросовер з Urban Health	26
Васильєв Ю.К. Арон Іосифович Бурштейн (1890–1965) – автор керівництв з методів санітарно-гігієнічних досліджень	28
Васильєв К.К. Історик медицини, кандидат медичних наук Микола Каленикович Бородій	30
Грузєва Т.С. 100 років на службі громадського здоров'я (до 100-річчя кафедри громадського здоров'я НМУ імені О.О. Богомольця)	31
Белєвцова Я.С., Рибинська Ю.Г. Вацлав Крашевський: випускник Харківської вищої медичної школи, відомий лікар, суспільний та політичний діяч Польщі (1872–1931)	35
Веремей М.І., Кудієвський Я.В., Таран Н.В. Досвід кафедри гігієни, безпеки праці та професійного здоров'я навчально-наукового інституту громадського здоров'я та профілактичної медицини НМУ імені О.О. Богомольця щодо вивчення і покращення стану здоров'я працюючого населення	37
Зайцев В.В., Семенова Л.С., Соколова Л.О. Професор Т.О. Бажан – історик медицини України (до 95-річчя з дня народження) ..	39
Мартиненко Н.М. Лікарня для бідних Харківського медичного товариства: пошуки фінансування	40
Машевич А.М. Діяльність та історія комунального некомерційного підприємства «Одеський регіональний клінічний протипухлинний центр» Одеської обласної ради	41
М'якіна О.В., Сокол К.М., М'якіна Д.О., Мельник К.О. Зіркове життя реформатора медицини – Йогана Петера Франка	43

М'якина О.В., Подпрядова А.А., Мельник К.О., М'якина Д.О. Соляні скарби України: випробування часом	46
Жидкова К.Г., Богачова О.С. Історичні аспекти профілактики туберкульозу	49
Устяк Н.В., Рябовол В.М., Брухно Р.П. Громадське здоров'я: історія та перспективи розвитку	51
Нікуліна Г.Л., Боровик І.Г., Багмут В.В. Короткий нарис про історію кафедри гігієни праці та професійних хвороб як складової частини кафедри гігієни, епідеміології, дезінфектології та професійних хвороб	53

Секція 2.

РОЗБУДОВА СИСТЕМИ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я

Медведовська Н.В., Стовбан І.В., Квач М.Д. Аналіз медико-демографічних передумов формування репродуктивного здоров'я населення в Україні.....	55
Децик О.З., Юкіш Г.Я., Ковальчук Р.Є. Аналіз якості життя людей з інвалідністю після травм опорно-рухового апарату.....	57
Кривенко І.П., Чалий К.О. Роль цифрової трансформації суспільства в дослідженнях громадського здоров'я.....	59
Хоменко І.М., Чешко Я.М. Перспективи цифрової стратегії розвитку системи громадського здоров'я України...	61
Бурдюг В.С., Сокол К.М. Громадське здоров'я в Україні	63
Peresipkina T.V. Some features of the state policy of Ukraine in ensuring Public Health	65
Yaremenko A.V. The importance of vaccination of children and the level of vaccination coverage against measles, rubella and mumps in the Cherkasy region	67

Секція 3.

ДОКАЗОВА МЕДИЦИНА, СУЧАСНА ЕПІДЕМІОЛОГІЯ ТА БІОЛОГІЧНА СТАТИСТИКА

Сіренко П.О., Стороженко І.П., Жіденс Я. Особливості статистичної обробки ІЕМГ даних перекриття міофіламентів у кінематичних ланках поясу нижніх кінцівок	69
Усенко С.Г., Бойко І.С., Дяченко М.С. Результати соціологічних досліджень щодо рівня щеплення серед дітей	71
Коренєва Є.М., Смоленко Н.П., Бречка Н.М. Експериментальне моделювання чоловічої гіпофертильності	72

Вашенко В.В., Сухарєва Л.П., Мирошниченко М.С. Доказова медицина у практичній діяльності лікаря.....	74
Ковальова О.М., Шапкін В.Є., Іванченко С.В. Доказова медицина у практиці сімейного лікаря.....	75
Зяць М.М. Сучасний менеджмент доказової фармакотерапії первинного болю голови	78
Pomohaibo K.G., Hussein Dergham Planning different types of experimental studies	80
Pomohaibo K.G., Hussein Dergham Basic clustering methods used to develop a typology or classification	82
Pomohaibo K.G., Hussein Dergham The development of clinical epidemiology and its importance for a modern specialist.....	84

Секція 4. ОРГАНІЗАЦІЯ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Лехан В.М., Надутий К.О. Обґрунтування доопрацювання методики тарифікації діагностично-споріднених груп в Україні	87
Яворовський О.П., Паламар Б.І., Брухно Р.П. Ускладнення як індикатор безпеки лікарняного середовища.....	89
Коробчанський В.О., Олійник Ю.О. Концепція «Медицина граничних станів» – оптимальна складова реалізації детермінантів здоров'я людства.....	91
Калашникова Н.М., Грузєва Т.С. Нормативно-правове регулювання боротьби з раком в Україні, у т.ч. з раком шкіри.....	94
Подольський В.В., Подольський В.В., Медведовська Н.В., Стовбан І.В., Знак В.М. Вплив збройних конфліктів на стан здоров'я жінок: глибоке занурення у травматичний досвід та соціальні потрясіння.....	97
Литвинова Л.О., Артемчук Л.І., Орличенко К.В. Сирітство як медико-соціальна проблема сучасної України	101
Разумна А.Г. Детермінанти забезпечення психологічного здоров'я здобувачів медичної освіти в умовах воєнного часу	104
Коробко М.Ю. Вплив стоматологічної захворюваності на якість життя дітей.....	106
Завгородня Л.В., Стукалкіна Д.С. Психологічний стан лікарів-інфекціоністів під час пандемії (на прикладі COVID-19).....	108

2. Бурлака О. Зарубіжний досвід соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, і можливості його використання в Україні. Трудове право. Право соціального забезпечення – 1/2020 С. 59–64. DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.1.11>

3. Бельо Л. Ю. Фостерне виховання дітей у США та Великій Британії. Право, 2021 р., № 2 (72) с. 17–21. DOI <https://doi.org/10.32840/1813-338X-2021.2.3>

ДЕТЕРМІНАНТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ЗДОБУВАЧІВ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Разумна А.Г.

Приватний вищий навчальний заклад

«Харківський міжнародний медичний університет», м. Харків

Психологічне здоров'я як феномен та окрема категорія окреслює суб'єктивно-особистісні та соціокультурні аспекти здоров'я людини, відокремлюючись від феномену та категорії психічного здоров'я, якому при цьому відводиться роль структурно-функціонального аспекту психічної організації людини. Характер переживання суб'єктивного благополуччя, пов'язаного із сенсом та якістю життя, соціальною адаптацією, особистісною самореалізацією тощо, є певним інтегральним показником психологічного здоров'я, а характеристики базових психічних функцій є індикатором власне психічного здоров'я [1].

Психологічне здоров'я як категорія все більше визнається в сучасній науці та практиці. Важливим підтвердженням цього стала певна зміна діагностичної парадигми особистісних, психічних, поведінкових та нейропсихічних розладів у МКХ 11 в бік певної «психологізації». Базовою основою для диференціації особистісних розладів стає психологічна концепція особистості «big five». В психологічній науці розгорнута дискусія щодо предметного поля категорії «психологічного здоров'я», що виявляється у акцентах на різних особистісних характеристиках як його атрибутах, серед яких пропонується «суб'єктивне благополуччя», «адекватне ставлення до світу та себе», «позитивна ментальність» з гедоністичними та евдемонічними складовими щастя», «духовність», «соціальна адаптивність», «саморозвиток та самоактуалізація» тощо [1, 5].

Ми визначаємо категорію «психологічного здоров'я» як характеристику психологічного рівня, основними ознаками якого є суб'єктивність, аксіологічна обумовленість ставлення до себе, інших та світу, здатність до рефлексії та самодетермінації, соціокультурний контекст життя та обумовлення ним способу соціалізації та адаптації.

Психологічний пошук в сучасній науці не оминув проблему детермінації психологічного здоров'я. Сучасні дослідження детермінації психічного здоров'я в межах певної соціальної організації дали можливість виділити його рівні: макрорівень (об'єктивний державний, національний та соціокультурний), що визначає характер діяльності соціальних інституцій та державної політики в сфері забезпечення психологічного здоров'я, мезорівень (власне соціальної організації або певного закладу), що окреслює політику забезпечення психогієни та умов підтримки психологічного здоров'я, мікрорівень (окремої особистості), який визначається індивідуальним розвитком відповідних характеристик як самого психологічного

здоров'я, так і певними особистісними властивостями та навичками (soft skills), що його обумовлюють [2, 5, 7].

Воєнне сьогоднішня сучасної України, що виборює своє суверенне право на існування незалежної державності та аутентичної нації в умовах жорстокої війни, як мегачинник тотально впливає на визначені рівні детермінацій психологічного здоров'я. На нашу думку, психологічна сутність впливу такого мегачинника полягає в тому, що він актуалізує і радикалізує екзистенціальну проблематику в життєдіяльності особистості, яка постає перед цілою низкою категоричних життєвих виборів.

Дослідження психологічного статусу та характеру «чутливості» здобувачів медичної освіти до різних детермінант психологічного здоров'я у Харківському міжнародному медичному університеті проведене у 2022–2023 навчальному році. В межах отриманих результатів ми з'ясували особливості мезо- та мікрорівнів. На рівні університету як закладу освіти психологічне здоров'я здобувачів обумовлене здатністю освітньої системи створити гнучкі умови з врахуванням життєвих та індивідуальних обставин для опанування фахом та набуття освіти, забезпеченням суб'єктності освітньо-професійної діяльності майбутнього фахівця, можливості отримати психологічну допомогу та психологічний супровід в межах діяльності психологічної служби університету. Особливість цього рівня забезпечення полягає у створенні таких умов освітнього процесу, що дозволили б забезпечити його стабільну якість. Відчуття повноцінності освітньої діяльності та можливість вирішити питання опанування найсучасніших конкурентних компетентностей створює суб'єктивне відчуття психологічного благополуччя на підставі особистісного зростання в сфері професійної готовності.

Психологічне дослідження здобувачів освіти, проведене протягом першого року війни, враховувало практичний спосіб вирішення ними базової екзистенційної проблеми – вибору способу та місця життєдіяльності (місце проживання, зайнятість, практичне ставлення до проблеми війни в країні тощо), ставлення до навчальної діяльності та її ефективність, ресурсність особистості, що виявляється у копінг-стратегії подолання кризи та стресу війни, стрессосійкості, наявності психоємційного вигорання тощо).

На особистісному рівні ми визначили три найбільш важливі аспекти життєдіяльності особистості здобувача у воєнний період: на рівні спрямованості особистості – з'ясування екзистенціальної домінанти, що обумовлюватиме сенс життя в кризових умовах воєнного часу; на рівні інструментально-діяльнісному – визначення базових соціально-діяльнісних функцій та завдань, що найбільш важливі для особистості в цей період та актуалізація найбільш продуктивних способів їх виконання; на рівні психосоматичному – визначення дієвих шляхів та способів для поновлення власної суб'єктивної та фізіологічної ресурсності [3–6].

Проблема психологічного здоров'я виникає у здобувача освіти в ситуації особистісної неспроможності прийняти відповідальне життєвизначальне рішення (що викликає проблеми екзистенціального характеру та розлади самовизначення), неспроможності зосередитись на визначенні оптимальних способів розв'язання життєвих та особистісних ситуацій (що викликає проблеми інструментально-діяльнісного характеру та розлади соціально-діялісної адаптації), невміння поновлювати власну ресурсність (що викликає проблему виснаженості та розлади психорегуляції на психосоматичному рівні) [5, 6].

Отже, забезпечення психологічного здоров'я здобувачів освіти є, на нашу думку, певним критерієм якості організації освітнього процесу закладу вищої медичної освіти. Сучасні обставини війни в Україні є мегачинником, що змінює всю архітектуру детермінації психологічного здоров'я здобувача освіти, актуалізуючи на мікрорівні – екзистенціальний аспект розвитку особистості, здатність до оптимізації сфер власної професійної та особистісної життєдіяльності, спроможність до поновлення власної ресурсності за рахунок індивідуальних копінгів, що додають стресостійкості та продуктивності; на мезорівні – вимагають більш гнучких та студентоцентризованих оптимальних способів забезпечення якості освітніх послуг, можливості отримувати психологічну підтримку та психологічний супровід їхньої освітньої діяльності в умовах воєнного стану.

Література:

1. Галецька І.І. Психологічне здоров'я як проблема національної безпеки. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2012. №2(1). С. 49–58.
2. Жигалкіна Н.В. Основні детермінанти психологічного здоров'я особистості. *Fundamental and applied researches in practice of leading scientific schools*. Vol. 17. No 5. 2016. P. 144–149.
3. Касьянова О.М., Разумна А.Г. Актуалізація екзистенціального аспекту професійної ідентичності як чинник виховання особистості майбутніх лікарів в умовах воєнного стану в Україні. *Грааль науки. Міжнародний науковий журнал*. № 17. 2022. ГО «Європейська наукова платформа» (Вінниця, Україна) та ТОВ «International Centre Corporative Management» (Відень, Австрія). С. 301–307.
4. Лець К.В., Прилуцька А.Є. Потенціал екзистенціальної установки особистості в процесі самореалізації в кризових умовах: українські реалії. *Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна*. 2011. № 940, вип. 42.: режим доступу: <https://periodicals.karazin.ua/thcphs/issue/view/202>
5. Разумна А.Г., Гиря М.П. Особистісна зрілість майбутніх фахівців сфери охорони здоров'я як чинник копінг-стратегій подолання ними ненормативної особистісної кризи, викликані війною. *Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика : збірник матеріалів VII Міжнародної науково-практичної конференції (березень 2023р.)*. Харків, ХНПУ. 2023. С. 929–932.
6. Терещенко К. В. Детермінанти забезпечення психологічного здоров'я персоналу організацій в умовах соціальної напруженості. *Актуальні проблеми психології*. Том I. Випуск 55. С. 59–65.
7. Флярковська О. В. Розвиток м'яких (soft skills) навичок як складова самореалізації педагога; спецкурс підвищення кваліфікації для слухачів (освітян) очно-дистанційної форми навчання Київ, 2022. – 20 с.

ВПЛИВ СТОМАТОЛОГІЧНОЇ ЗАХВОРЮВАНOSTІ НА ЯКІСТЬ ЖИТТЯ ДІТЕЙ

Коробко М.Ю.

Дніпровський державний медичний університет, м. Дніпро

Стоматологічні захворювання у дорослих та дітей є одними з найпоширеніших патологій в світовому масштабі. Це потребує надання масової стоматологічної